

Retspsykiatrisk vård – den svenske model

**Köpenhamn 7 november
Gunnar Holmberg**

Psykiskt funktionshindrade i det svenska rättssystemet

- **Normalisering**
- **LSS (Lagen om särskilt stöd och service)**
 - utvecklingsstörning, autism mm
 - betydande begåvningsmässiga funktionshinder, hjärnskada
 - omfattande behov av stöd och service
- **Även psykiskt utvecklingsstörda kan straffas för brott!**

Rättspsykiatrisk vård är ett specialfall

- Påföljdsreglerna sedan 1992 innebär att det krävs en allvarlig psykisk störning för att bli överlämnad till rättspsykiatrisk vård.
- Brottet har begåtts under påverkan av en allvarlig psykisk störning (fängelseförbud).
- Gärningsmannen är i behov av psykiatrisk vård.
- Omkring 350 gärningsmän per år överlämnas till rättspsykiatrisk vård, varav 40 med funktionshinder.

Förutsättning för rättspsykiatrisk vård (LRV)

		APS vid brottet	
		JA	NEJ
Vårdbehov vid domen	JA	LRV	Kriminalvård
	NEJ	Går fri	Kriminalvård

Allvarlig psykisk störning omfattar

- Psykossjukdom, även barndompsykos,
- Allvarlig depression med självmordsrisk,
- Viss tvångsmässig personlighetsstörning,
- Demenssjukdom som inte beror på ålder,
- Hjärnskada med begåvningshandikapp –

- men inte psykisk utvecklingsstörning

Rättspsykiatrisk vård

- **med särskild utskrivningsprövning**
 - vid risk för återfall i allvarligt brott
 - länsrätt beslutar om permission och utskrivning
 - vårdtid i genomsnitt 5 år
- **utan särskild utskrivningsprövning**
 - läkare beslutar om allt
 - vårdtid i genomsnitt drygt 1 år

LRV förutsätter rättspsykiatrisk bedömning

- **1800 §7-utredningar**
 - Screeningundersökning, läkarbedömning efter en-två timmar, förslag till RPU el. påföljd
 - beslut om LRV utan utskrivningsprövning
- **600 RPU**
 - Omfattande undersökning, 4-6 veckor, läkare, psykolog, socionom, vårdpersonal
 - krävs inför beslut om LRV med särskild utskrivningsprövning

Åtalsunderlåtelse

- **Åklagare kan besluta om åtalsunderlåtelse**
 - vanligen ungdomar 15-17 år
 - brottet lindrigare än tidigare dom
 - psykiskt störd gm som är under psykiatrisk vård eller enligt LSS
- **Omkring 15 000 fall per år**
- **Förutsättningar: inte grovt brott, inget behov av ytterligare utredning och inga starka målsägarintressen åsidosätts**

Påföljdssystemet

- **Undvika fängelse!**
 - Böter
 - Villkorlig dom, liten återfallsrisk, första gången
 - Skyddstillsyn, återfallsrisk, övervakning
 - Samhällstjänst, max 240 timmar
- **Fängelse**
 - Straff lindring om gärningsmannen p.g.a. psykisk störning haft starkt nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande

Några siffror om svenskt rättsväsende 2006

• Anmälda brott	1 225 000	
• Uppklarade brott	415 000	
• Åtalsunderlåtelse	18 000	
• Strafföreläggande (böter)	36 000	
• Domar	60 000	
– Böter	24 000	
– Villkorlig dom	10 000	
– Skyddstillsyn		7 000
– Vård inom socialtjänsten	3 100	
– Fängelse	15 000	
– Sluten ungdomsvård	100	
– Rättspsykiatrisk vård	330	

Påföljder för rättspsykiatriskt bedömda, 2001-2006 (antal/år)

Påföljder	Funktions- hindrade	Totalt
– LRV	40	330
– Villkorlig dom/skyddstillsyn	70	570
– Fängelse	30	730

Alternativ till fängelse - förslag under beredning

- **Psykansvarskommittén, 2002**
 - Slutet boende, 30 platser i statens regi
 - för utvecklingsstörda med behov av särskilt stöd och service och stort omsorgsbehov
- **Nationell psykiatrisamordning, 2006**
 - Ny vårdform i landstingens regi, 40 platser
 - för den som lider av utvecklingsstörning, autism etc och har en psykisk störning även om den inte är APS